

Wrocław, 15 listopad 2024 r.

Nadleśniczowie Nadleśnictw:

Oława, Miękinia, Oborniki Śl., Oleśnica

Członkowie Zespołu do spraw lasów o wiodącej
funkcji społecznej wokół miasta Wrocławia

W związku z trwającymi pracami zespołu zadaniowego powołanego do wyznaczenia lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół miasta Wrocławia, jako członkowie zespołu oraz nadleśniczowie nadleśnictw Oława, Miękinia, Oborniki Śl i Oleśnica, na terenie których to nadleśnictw lasy te zostaną między innymi wyznaczone, chcielibyśmy przedstawić swoje stanowisko w przedmiotowej sprawie.

Na wstępie należy poruszyć sprawę fundamentalną dla osób, które z racji sprawowanej funkcji (nadleśniczy) będą realizować ustalone i być może w dalszym trybie proceduralnym przyjęte zasady gospodarowania w tzw. „lasach społecznych”. Dotyczy to podstaw prawnych obowiązujących w zakresie gospodarowania lasami i prowadzenia gospodarki leśnej. Dla nadleśniczego jest oczywiste, że prowadzona w nadleśnictwie gospodarka leśna, którą nadleśniczy nadzoruje i za którą ponosi odpowiedzialność, musi przede wszystkim uwzględniać obowiązujące w tym zakresie normy prawne.

Lasy Państwowe jako instytucja reprezentująca Skarb Państwa sprawują pieczę nad majątkiem wspólnym jakim są lasy i tym samym jako organ władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP). Podstawowym dokumentem regulującym zasady prowadzenia gospodarki leśnej jest ustawa z 28 września 1991 roku o lasach /tj. w Dz.U. z 2024 r. poz. 530/. Zawarta w ustawie o lasach definicja gospodarki leśnej oznacza działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania – z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach). Z definicji gospodarki leśnej wynika więc, że musi ona uwzględniać pozaprodukcyjne funkcje lasu, a więc także funkcje społeczne.

W treści ustawy nie występuje jednoznaczna definicja pojęcia „lasy społeczne”. Jest natomiast wyszczególniona funkcja społeczna – ale jako jedna z funkcji jakie las wypełnia. Polski model gospodarki leśnej ukształtowany w oparciu o wspomnianą ustawę o lasach opiera się na zasadzie (koncepcji) trwałego zrównoważenia gospodarki leśnej, która to zasada zakłada wielofunkcyjność gospodarki leśnej. Właściwie cała ustawa o lasach zawiera wskaźniki i wyznaczniki obowiązujące w gospodarce leśnej, bardziej lub mniej szczegółowe, ale niewątpliwie podstawowym kryterium prawnym są tu sformułowane i enumeratywnie wymienione w art. 8 ustawy o lasach zasady prowadzenia gospodarki leśnej. Należą do nich zasada powszechnej ochrony lasów, zasada trwałości utrzymania lasów, zasada ciągłości i zrównoważonego wykorzystania funkcji lasów oraz zasada powiększania zasobów leśnych. Wymienione zasady prowadzenia gospodarki leśnej są *de facto* zasadami prawa, z których – zgodnie z przyjętym stanowiskiem autorytetów w dziedzinie prawa leśnego możliwe jest wyprowadzenie normy prawnej określającej prawne obowiązki o charakterze wiążącym ich adresata (*por. W. Radecki, Lasy Komentarz, s. 78*). Prowadzenie gospodarki leśnej jest zatem prawnym zobowiązaniem właściciela/zarządcy lasu. Gospodarka leśna jest bowiem instrumentem ochrony lasu, a ta jest z kolei jest obowiązkiem powszechnym dotyczącym każdego podmiotu (nie tylko nadleśniczego). Jego zaniechanie może skutkować odpowiedzialnością karną (art. 159 KW). Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86 Konstytucji RP).

Odnosząca się wprost do wielofunkcyjności lasu zasada ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasu oznacza zachowania wielofunkcyjności lasu sposób nieprzerwany i zrównoważony (*por. W. Radecki, Lasy Komentarz, s. 79*). Z powyższego przepisu jednoznacznie wynika, że prowadząc gospodarkę leśną właściciel lasu jest zobowiązany uwzględnić wszystkie funkcje lasu. Co za tym idzie realizacja jednej z funkcji, nie może wykluczać możliwości realizacji pozostałych. Do takiej sytuacji mogłoby dojść, gdyby np. funkcje społeczne miały prowadzić do nieuzasadnionego wyłączenia obszaru leśnego z gospodarki leśnej. Racjonalne użytkowanie lasu w sposób trwale zapewniający optymalną realizację wszystkich jego funkcji, jest w ustawie o lasach zdefiniowane jako obowiązek ciążyący na zarządcy lub właścicielu lasu (art. 13 ust 1 ustawy o lasach).

Pomimo, że w przyjętym stanie prawnym dość precyzyjnie określone zostały wymogi, jakie musi spełniać właściwie prowadzona gospodarka leśna, to jej realizacja spotyka się coraz częściej z mniej precyzyjnie określonym zapotrzebowaniem społecznym. Rozwijające się społeczeństwo formułuje wobec zarządcy lasu różne, czasem sprzeczne oczekiwania co do roli lasu. Z jednej strony, społeczeństwo chciałoby zachowania idealistycznego obrazu „lasów naturalnych”, z drugiej zaś oczekuje udostępnienia lasu dla potrzeb uprawiania turystyki i rekreacji. Odrębną sprawą pozostaje wciąż powszechne oczekiwania społeczne dotyczące dostarczania przez las drewna. Rozwój społeczno – gospodarczy kraju generuje zwiększone zapotrzebowanie na drewno (średnie zużycie drewna w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi w Polsce 1 m³, podczas gdy w pozostałych krajach UE ten wskaźnik jest wyższy np. w Niemczech – 1,7 m³, w Czechach – 1,5 m³). Nie sposób jednak dostrzec, że zapotrzebowanie na funkcje społeczne i ekologiczne rośnie równie intensywniej, jak nie bardziej. Prowadzi to do konfliktów, których rozwiązaniem może być dobrze zaplanowana i realizowana trwale zrównoważona, wielofunkcyjna gospodarka leśna. Wszystko to sprawia, że gospodarka leśna musi być prowadzona w sposób elastyczny, oparty na odpowiednich umiejętnościach, wiedzy i doświadczeniu. Należy także zauważyć, że zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o lasach, trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu opracowanego dla nadleśnictwa.

Należy przyjąć, że wszystkim członkom zespołu zależy na tym, aby wypracowana tu koncepcja wzmocnienia funkcji społecznej w lasach, które są do tego predysponowane, była racjonalna i oczywiście zgodna z prawem. Jako leśnicy, od dawna już dostrzegamy wyjątkowość lasów, które społeczeństwo wybiera jako miejsce swojego wypoczynku i szeroko pojętej rekreacji. Na marginesie należy zauważyć, że realizowana w lesie rekreacja zaczyna mieć różne oblicza – od zwykłych spacerów, poprzez wszelkiego rodzaju aktywność sportową w terenie, jazdę na rowerze, jazdę konną, zbieranie płodów runa leśnego, buschcrafting, aż po organizację wycieczek, biwaków i rodzinnych pikników, a nawet form niezgodnych z obowiązującym prawem jak np. jazda qadem lub crossem. Wykorzystując naszą wiedzę i doświadczenie, dość precyzyjnie możemy wskazać miejsca charakteryzujące się zwiększonym wykorzystaniem dla celów rekreacji i wypoczynku. Kierując się wytycznymi, które przekazał nam Dyrektor Generalny LP w swym zarządzeniu z 5 lipca 2022 roku

dotyczącym sposobów zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej, na etapie sporządzania nowych planów urządzenia lasu wyznaczono lasy, dla których przyjęty sposób zagospodarowania przede wszystkim ukierunkowany był na ich funkcję społeczną. Uważamy, że obszary te bezwzględnie należy uwzględnić w ostatecznym projekcie lasów o zwiększonej funkcji społecznej. Były one skonsultowane społecznie, w opracowanym projekcie planu urządzenia lasu przyjęto dla nich sposób zagospodarowania skorelowany z pełnioną funkcją. Zaliczenie dodatkowych obszarów leśnych do lasów o zwiększonej funkcji społecznej, nie powinno moim zdaniem wynikać z jakiegoś schematyzmu lub presji różnych środowisk, a powinno być oparte o faktyczne walory danego obszaru i obserwowane preferencje ludności. Wyznaczone lasy muszą być objęte gospodarką leśną prowadzoną w oparciu o plan urządzenia lasu – bo taki jest wymóg prawny, lecz gospodarka ta powinna być ukierunkowana na wzmacnianie funkcji społecznej. Bezwzględnym czynnikiem, który należy uwzględnić jest tu także odpowiedzialność właściciela lasu za bezpieczeństwo ludzi odwiedzających lasy. Lasy o wyeksponowanej funkcji społecznej w oczywisty sposób stanowią lub będą stanowić obszary o wzmożonym ruchu i obowiązkiem podmiotu zarządzającego takim lasem jest dochowanie należytej staranności w zapewnieniu bezpiecznych warunków dla korzystających z lasu. Zapewnienie bezpieczeństwa nie należy rozumieć wyłącznie w kategorii eliminowania widocznych zagrożeń (to jest oczywiste i nie podlega dyskusji), ale powinno być wyznacznikiem systemowo prowadzonych w tych drzewostanach działań gospodarczych. Należy tu także uwzględnić często pomijany aspekt funkcji społecznej jaką pełnią lasy – świadczenia usług socjalnych, rozumianych przede wszystkim jako możliwość pozyskiwania drewna opałowego przez miejscową ludność. We wszystkich nadleśnictwach otaczających Wrocław w ramach tzw. „samomowrobu” lokalna ludność pozyskuje drewno opałowe na powierzchniach gdzie były prowadzone czynności gospodarcze związane z użytkowaniem lasu. Jest to niezwykle ważny element lokalnej polityki socjalnej.

W wyznaczonych lasach o zwiększonej funkcji społecznej wskazane zostały cele, które należałoby osiągnąć realizując właściwy sposób gospodarowania. W rekomendacjach MKiŚ oraz Ogólnopolskiej Narady o Lasach wskazano, że skuteczne zarządzanie tymi lasami wymaga wdrożenia odpowiednich metod uwzględniających potrzeby ochrony lasu oraz potrzeby lokalnych społeczności. W warunkach

nadleśnictw otaczających Wrocław, biorąc pod uwagę aktualny stan lasów i skalę zagrożeń wpływających na jego pogorszenie, co wymaga podejmowania aktywnych działań w zakresie ochrony lasu, najbardziej racjonalnym rozwiązaniem jest zastosowanie modyfikacji w ramach prowadzonych działań gospodarczych. Wprowadzanie ograniczeń lub wyłączeń należy zawęzić do wyjątkowych sytuacji – np. lasów o wyjątkowych wartościach przyrodniczych, lasów objętych ochroną z tytułu ochrony zabytków, cennych siedlisk przyrodniczych. Wyznacznikiem do przyporządkowywania wydzieleniom zaliczonym do lasów o zwiększonej funkcji społecznej konkretnego sposobu zagospodarowania, powinny być przede wszystkim wskazania gospodarcze określone w planie urządzenia lasu, uwzględniające aktualny stan lasu, jego potrzeby pielęgnacyjne i ochronne oraz inne specyficzne warunki determinujące możliwości prowadzenia gospodarki leśnej (np. położenie w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań). Należy bowiem zauważyć, że specyficzna forma zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej jaką jest „wyłączenie” w konsekwencji poważnie ogranicza możliwości modyfikacji gospodarki leśnej w oczekiwanym kierunku wskazanym w realizowanym projekcie tj. wzmacniania funkcji społecznej. Nadmierne i nieuzasadnione stosowanie wyłączeń (jak tego oczekują przedstawiciele niektórych środowisk) będzie zatem destrukcyjne i antyskuteczne przy realizacji zadań określonych jako cel pracy zespołu. Oprócz oczywistych potrzeb jakimi są działania eliminujące powstające zagrożenia dla przebywających w lesie ludzi, dochodzą także potrzeby działań zmierzających do kształtowania takiej struktury drzewostanu, aby w jak najlepszy sposób przystosować go do wypełniania funkcji społecznej z uwzględnieniem przyporządkowanej mu kategorii lasu społecznego (np. kształtowanie tzw. „estetyki lasu”). Jest bowiem oczywiste, że działania w lasach zaliczonych do kategorii lasów kluczowych dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności, wymagają zupełnie innych działań niż w lasach intensywnie użytkowanych rekreacyjnie, zaś w lasach wymagających przebudowy, przebudowa ta powinna być kontynuowana.

Sprawą niezwykle istotną pozostaje kwestia implementacji ustaleń zespołu do gospodarki leśnej prowadzonej w nadleśnictwie. Biorąc pod uwagę fakt, że zgodnie z obowiązującym prawem gospodarka ta prowadzona jest w oparciu o plan urządzenia lasu, wydaje się oczywiste że wszelkie modyfikacje mające istotny wpływ na realizację zadań gospodarczych, powinny zostać ujęte w planie urządzenia lasu.

Należałoby zatem rozważyć możliwość wprowadzenia zmian w drodze aneksu planu w trybie określonym w art. 23 ustawy o lasach.

Biorąc pod uwagę powyższe aspekty oraz fakt, że ustalenia zespołu wpłyną na ograniczenie pozyskania drewna i mogą mieć istotny wpływ na podaż drewna na rynku, co przełoży się zapewne na warunki funkcjonowania branży drzewnej oraz sektora usług leśnych uważamy, że należy rozważyć potrzebę przeprowadzenia analizy ekonomicznej skutków realizacji projektu, z określeniem jego skutków gospodarczych i osiągniętych korzyści społecznych (pozaprodukcyjnych).

Nadleśniczy Nadleśnictwa Oława:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Miękinia:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Oborniki Śl.:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Oleśnica: